

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tribunal Poenitentiae Sev Libri Dvo Prior De Poenitente Ut Reo Posterior De Confessario Ut Judice

Stoz, Matthäus

Anno M.DC.LXXXIX.

§. 3. Peccata operis contra meipsum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37144

cato exercere, licitum est, ex justa causa ad eas concurrere, præsertim si cooperatio sit remota tantum. Est communis; fit enim, quod est utile, & alter bene facere potest; quod si ergo id non faciat, sibi imputet. Quò verò propinquior est tua ad alterius peccatum cooperatio, eò gravior causa requiritur. Ex quo varii casus resolvi poterunt: speciatim verò ex dictis obiter

509. Infertur, neminem absque peccato scandali posse alteri suadere minus malum facere, facturo aliàs liberè majus: quia illius peccati, quod suades, verè causa es, & positivè ac directè proximum ad illud inducis; ergo peccas. Quod si verò ad utrumque ita paratus sit ac determinatus, ut alià vià diverti non possit, suaderi posse minus malum, communiter docent auctores relati à Dian. p. 3. tr. 5. R. 37. eò quòd tunc suadeatur minus peccatum, non quidem quatenus malum est, sed quatenus bonum, id est, majoris peccati impeditivum: ex duobus enim malis minus eligendum est. Sed hi non placent, cum ad Rom. 3. dicatur, non esse faciendâ mala, ut eveniant bona; neque bonum dici possit, cui adjuncta est malitia, licet non suadeatur ut malum; neque unquam necessarium sit, ex duobus peccatis alterum eligere, secluso casu perplexitatis, de quo aliàs. Itaque cum Tanner. T. 3. D. 2. q. 6. d. 8. n. 102. existimo, verba talium suavorum non esse accipiendâ, ut sonant, quasi consilium contineant aut suasionem, sed in sensu permissivo, quasi dicerent, si utrumque malum non vis vitare, saltem cave majus: quod est suadere omissionem majoris mali cum permissione minoris.

510. His omnibus pro coronide addendum est, posse aliquem, si is, cui inferendum est malum, possit ad eam actionem dare licentiam, etiam juvare injultum aggressorem; v.g. si Petrus determinatus sit, Paulum occidere, vel pecunias furari, poteris Petrum in furto committendo juvare: non enim illa actio, ut à te procedit, est illicita; procedit enim ex consensu saltem tacito ipsius Pauli dantis tibi facultatem, ut Petrum nolentem ab utraque injuria, furti & homicidii, abstinere, etiam juves furari, ad impediendum nimirum majus malum. At in illis actionibus, ad quas alter licentiam dare non potest, non potes iniquum aggressorem juvare. Et ideo Petrum in mutilando Paulo non potes juvare, licet juxta sensum paulò antè dictum suadere, hoc est, permittere possis. Palau de charit. D. 6. p. 6. n. 8. apud quem per plura puncta videre est alia plura, ad præsentem de scandalo materiam pertinentia.

§. III.

Peccata operis contra meipsum.

511. Ex aliquo facto vanam gloriam (laudem, vel favorem hominum) quasi viter: v.g. simulavi devotionem, ut aliorum oculis placerem; confessus sum & communicavi, ut parentibus, Confessario, Prælato, hero &c. placerem. Spectant hæc ad hypocrisim, quæ nihil aliud est, quàm simulatio virtutis & sanctitatis, quam aliquis fingit se habere, cum non habeat, & occultare vitium, quod habet, quasi non haberet, idque ex intentione captandæ apud homines gloriæ. Et hæc est propriè dicta Hypocrisis. Satis autem est,

est, si modo hic proposito explicetur: neque enim necesse est speciatim exprimere, quale opus fuerit, quod factum est ad gloriam vel laudem captandam. Ad vanam quoque gloriam spectat, appetere laudem ex eo, quod vel malum est, vel non dignum laude. Porro Hypocrisis (quocunque fine, etiam bono fiat, v.g. si quis fingat virtutem, ne alios scandalizet) semper est peccatum, & quidem ex se tantum veniale. Less. *l. 2. c. 47. d. 6. n. 45. Toler. de septem peccatis. c. 9. & alii.* Potest fieri mortale I. ratione finis graviter mali: ut si quis fingat se justum, veritatis Doctorem, ut falsam doctrinam seminet: quod faciunt hæretici, præsertim Ministri; item si eadem simulet, ut ad dignitatem aliquam v.g. Ecclesiasticam indignus promoveatur. II. ratione nocimenti, ut si quis fingat in aliqua scientia v.g. medica, juridica, aliquem se esse, & magnum, cum sit vel nullus, vel modicus; hi enim cum simulant se tales esse, alliciunt suam famam alios, ut ad ipsos accedant, non tamen nisi cum gravi nocimento corporis & crumenæ, cum auxilium, quod simulatores illi ob incitiam ferre non possunt, ab iis non sint relaturi. III. Si simul involvat contemptum sanctitatis vel religionis internæ, quo modo multi politici hujus temporis sunt Hypocritæ: solum enim curant, ut exterius videantur esse justus, vel Catholici, cum tamen sint lupi rapaces, & internam religionem nihili faciant. Less. *n. 46.*

312. *In ornatu corporis vanitatem aliquam quesivi ter.* Ornatus corporis, si sit moderatus, & statui, in quo est, conveniens, licitus est, & spectat ad virtutem, quæ Modestia cultus vocatur, & deco-

rum in cultu corporis & reliquo externo apparatu juxta cujusque status conditionem servat. Si sit superfluous, est ex suo genere peccatum tantum veniale. Potest fieri mortale I. ratione finis, ut si quis se ornet, animo inducendi faminam ad turpem amorem. Hinc si feminae utantur vestitu scandaloso, valde ad libidinem provocativo, peccant mortaliter. Talis est denudatio, totius præsertim pectoris & mamillarum: etsi enim hæc pars corporis honesta sit, nec natura aut pudor humanus petat eam absolute tegi; & ideo tolerari possit in loco, ubi ea consuetudo jam est (quamvis & hic præstaret eam eliminari) recepta, tamen hujusmodi morem in provinciam, in qua hætenus nondum viguit, introducere, est peccatum mortale. Less. *l. 4. c. 4. d. 14. n. 13. Laym. l. 2. r. 3. c. 13. n. 11.* prope finem & alii communiter: tum quia ejusmodi inductio est ex se perniciofa, & consequenter bono publico & spiritali proximorum saluti perniciofa; tum quia usus novus & insolitus efficacius movet, quam usitatus, & consuetudine inverteratur. Quod si tamen mulier aliqua se ornet, faciem fucis & variis pigmentis depingat, præcisè alicujus vanæ, & venialis gloriolæ aut solius pulchritudinis conciliandæ desiderio tacta, non peccat mortaliter: licet credat, aliquos, qui ipsam sic ornata videbunt, in ejus concupiscentiam exarsuros. Navar. *c. 14. Man. n. 26.* De reliquo novam aliquam & eo loco non usitatam, honestam tamen vestium formam introducere, ex se non est peccatum mortale. Unde nec inventores novarum formarum peccant graviter: quia illæ formæ per se malæ non sunt; & bonum usum

usum habere possunt, licet multi abutantur ad vanam gloriam, aut alium finem malum, Less. n. 111. & alij. II. Si cedat in grave præjudicium rei domesticæ, item liberorum, creditorum &c. aliàs usus vestium pretiosarum, annulorum, catenarum, aliorumque monilium, non est nisi veniale peccatum: imò etiam nullum, si fiat ex fine honesto, ut in Judith & Hester apparet. III. Si talis excessus lege aliqua sub pœna excommunicationis prohiberetur, eaque servaretur. Quodsi tamen non habeat annexam pœnam vel saltem non gravem, erit veniale duntaxat peccatum: imò si lex prohibens talem excessum sit civilis, erit pœnalis, nec obligabit nisi ad pœnam, more aliarum legum civilium, seu purè seu mixtim pœnalia, quas in conscientia sub peccato jam *sup.* n. 453. dixi non obligare, & credibile reputat Less. n. 112. Eodem modo de viris & adolescentibus discurrendum est; nam & hi se ornare possunt ad venustatem sibi comparandam: nec peccabunt, nisi ad summum venialiter; modò alia circumstantia specifica non accedat. Nihilominus tamen hi compruli reprehendendi sunt, quia pulchritudinem affectare femininarum est, non virorum. Unde illud Poëtæ:

Sint procul à nobis juvenes, ut femina compti.

513. *Vestimento muliebri usus sum rer.* Si id fiat ex levitate, peccatum est, sed tantum veniale: nullum verò, si fiat ex justa causa, v. g. ut se occulter ab hoste; vel quia alia veste caret; vel ob honestam sui vel alterius oblectationem aut repræsentationem, ut in comædijs. Idem est, si facta, *P. Stoz Trib. Pœnit.*

mina veste virili utatur, Laym. l. c. Less. n. 114. Navar. c. 23. Man. n. 22.

514. *Choreas ex quadam levitate, & vanitate duxi semel.* Hoc peccati venialis limites non excedit; imò choreæ ex se non sunt illicitæ, nec actus libidinis, sed lætitiæ. Possunt tamen fieri malæ, & peccata mortalia. I. si fiant cum periculo, vel ex intentione alicujus inhonestatis, in se vel in alio procurandæ, aut exercendæ: quæ exprimenda est, qualis ea fuerit, oscula, an tactus turpes &c. II. ratione alterius circumstantiæ specificæ; vel loci, ut si fiant in loco sacro, v. g. templo; vel temporis, ut si fiant tempore, quo divina officia peraguntur, & ab ijs abstrahunt: vel personarum, ut si à Clericis exercentur, quibus jure communi prohibita sunt, & speciatim à Concilio Tridentino, Sess. 22. c. 10. & Sess. 24. c. 12. vel denique ratione modi, si nimirum hic sit impudicus & lascivus. Fill. tr. 30. n. 222. De reliquo rustici diebus festis & Dominicis à choreis non sunt prohibendi: tum quia eas ducunt ad vitandum otium: tum etiam quia serviunt ad honestam oblectationem, & benevolentiam inter adolescentes & puellas in ordine ad matrimonia contrahenda conciliant. Tollendi tamen sunt abusus, & modestia, quantum potest, procuranda; sic enim tolletur & id, quod Tann. T. 3. D. 4. q. 5. n. 125. graviter de choreis pronuntiat, nimirum eas viam sternere diabolo ad homines seducendos ad magiam.

515. *Ad turpia risi quater.* Effundere se in risum petulantem & effusum, peccatum est veniale, etiam cum ea, ad quæ quis ridet, sunt turpia; ut si quis rideat, ne

O o

inur-

P.
 in urbanus videatur, aut jocosus diceris
 & convitiis exprobratur; vel etiam mo-
 dus narrandi sic lepidus & artificiosus, &
 risus ex hoc potius modo, quam ex ipso
 objecto narrato oriatur. Potest tamen
 fieri mortale, vel I. ratione scandali, si
 nimirum persona sit talis, ut risu suo vi-
 deatur verbis turpibus auctoritatem præ-
 bere, eaque approbare. II. ratione ad-
 junctæ delectationis veneræ & compla-
 centiæ in rebus turpibus; vel, etsi hæc ab-
 sint, rideat tamen, ut videatur turpibus de-
 ditus, ob idque magni fieri aut laudari ve-
 lit: gloriam enim quærere & admittere
 ex re mortali & mala, mortale est. Sanch.
 l. 9. de matrim. D. 46. n. 38. Castus verò
 animus hujusmodi narrationibus & joci-
 s, quæcumque aliàs excusari possint, sciens
 & volens nunquam delectabitur.

516. *Somno immoderato indulgi ter.* Et
 si somnus immoderatus ex se sit tantum
 veniale peccatum, Bonac. de pecc. D. 2.
 q. 3. p. 3. n. 8. poterit tamen fieri mortale ra-
 tione temporis, ut si dormias, cum Sacrum,
 quod est ultimum, audire debes, & te vo-
 luntariè ad somnum illo tempore capien-
 dum disponas.

517. *In potu (vel cibo) sumendo ex-
 cessum levem commisi quater: gravem se-
 mel.* Hoc spectat ad vitium Gulae, quæ
 est inordinatus appetitus, & usus cibi &
 potus. Cibus & potus ad corporis su-
 stentationem ordinantur; quando igitur
 ista sumuntur propter hunc finem, modo
 & circumstantiis debitis, non est vitium,
 sed potius virtus; quando verò aliquid
 eorum præmittitur, inordinatio fit, &
 vitium Gulae, committiturque quin-
 que modis, qui hoc versiculo continen-
 tur.

Præproperè, lautè, nimis, ardentè,
 studiosè.

Nam excessus spectari potest, vel circa
 ipsum cibum, vel circa illius sumptionem.
 Et circa cibum quidem potest esse exce-
 ssus I. ratione substantiæ; cum pretiosio-
 res cibi, quam statui convenient, appe-
 tuntur; quod indicatur voce *laute*. II.
 ratione qualitatis; si nempe in condimen-
 tis, & studio præparandi est excessus, ut
 si nolis comedere, nisi multo saccharo,
 vel succis variis conditum sit: hoc indicat
 vox *studiosè*. III. ratione quantitatis;
 cum nimium comeditur, & bibitur, id est,
 plus quam natura ferat, & exigat: qui
 modus est frequentissimus, & indicatur
 voce *nimis*. Circa sumptionem ipsam po-
 test esse excessus. I. Ratione modi, ut,
 si quis voraciter comedat, cibos non
 mansos devorando, seu ingerendo, ut
 canes solent; quod significat vox *ar-
 dentè*. II. ratione temporis, videlicet de-
 bitum tempus præveniendò, vel etiam
 sæpius, quam deceat, comedendo, quod
 indicat vox *præproperè*.

518. Ceterum Gula est ex se peccatum
 tantum veniale: potest tamen fieri mor-
 tale in his fere casibus. I. si quis Gula
 causâ violet jejunia Ecclesiæ. II. si quis
 ex Gula notabiliter ineptus fiat ad fun-
 ctiones, ad quas sub mortali tenetur. III.
 si quis valde graviter noceat valetudini,
 id advertens: secus, si leviter tantum, ut
 si febricitans haustu aquæ morbum au-
 geat. IV. si cum scandalo proximi fiat:
 unde illud 1. Corinth. 8. si esca scandalizet
 fratrem meum, non manducabo car-
 nes in æternum, ne fratrem meum scan-
 dalizem. V. si ex quantitate vel qua-
 litate cibi sumpti probabiliter prævidea-
 tur

rum fecurum peccatum, ut si experientia nosset, te inde ad turpia exstimulari & consentire. At si omnino consideres, te non consenturum, & nihilominus ex solius Gulæ affectu velscereris, non esset mortale. Imò si quis ex certo genere cibi aut potus paret se in somnis passurum pollutionem, non peccat mortaliter, si cibo illo utatur; sed non hoc fine, nec sit periculum consensus ad delectationem. Toler. *lib. de septem peccatis, cap. 6. Less. l. 4. c. 3. d. 1. n. 7.*

519. Gula duas sub se species continet, quarum una consistit in immoderato cibi usu, & vocatur *Comessatio*, seu *Crapula*: altera verò in potus immoderato usu, diciturque *Ebrietas*, & propriè consistit non in defectu usus rationis, per nimium potum inducto (hic enim effectus potus est peccati, quàm peccatum ipsum) sed in ipsa potatione eum effectum inducente, & sic describitur: est excessus in potu voluptatis causâ usque ad violentam usus rationis privationem. Alia est perfecta; imperfecta alia. Illa est, cum usus rationis plenè sopitur, seu cum proxima potestas utendi ratione ad omnem subitam necessitatem adimitur: & si voluntaria sit, est quidem graviter mala, non tamen ira, ut nullo unquam casu sit licita, ut Less. *l. 4. c. 3. d. 4. n. 37.* ostendit. Ista verò est, cum ratio non ita plenè sopitur. Unde si quis post potam adhuc possit discernere inter bonum & malum, licet phantasia nonnihil turbetur, lingua titubet, pedes vacillent, oculi videant duplicia, vel domus videatur gyrari, non est plena ebrietas, sed peccatum tantum veniale. Sed & *Crapula* non est nisi veniale peccatum: potest tamen fieri mor-

tale, si valetudo inde graviter lædatur. Non censetur verò gravis læsio, si post cibum potumve immoderatè sumptum caput vel stomachus postero die nonnihil doleat. Porro ex dictis breviter

520. Patet, inordinationem seu excessum in quantitate cibi aut potus fieri gravem, si sit nimius, pertingens videlicet usque ad perfectam ebrietatem, vel ad grave valetudinis detrimentum; levem verò esse, si ad neutrum perveniat; reliquos verò excessus communiter veniales reputari, nisi alia adveniat circumstantia; ut si quis aliquid ante Communionem comedat, vel bibat: quod est (nisi necessitas excuset) peccatum mortale non tam in genere Gulæ, quàm sacrilegii. Illud tamen hic obiter adverte, eum, qui in potu excessit, meliùs suum peccatum nomine Ebrietatis explicaturum; sic ergo talis dicet: *Perfèctè* (vel *imperfèctè*) *me inebriavi semel. In loco non competenti bibi* (vel *comedi*) *ter*: v. g. in templo, in foro, in schola &c. hoc enim, si non fiat ex affectu Gulæ (ut quia non potest differre, usque dum veniat domum) non inducit inordinationem contra abstinentiam, sed contra religionem vel modestiam. Less. *n. 5. & alii. Tempore non congruo comedi* (vel *bibi*) *bis*: v. g. sub rebus divinis. Hoc quoque magis Religioni vel alteri cuiquam virtuti, quàm abstinentiæ adversatur.

521. *Jejunium violavi graviter semel: leviter quinquies.* Jejunium Ecclesiasticum (de hoc enim hic sermo est) consistit in tribus. I. In unica per diem refectio-
ne: quæ debet esse justa; qualis non est, quæ constat ex solo pane, vel ex oleribus & fructibus, sed ex aliis quoque cibis ma-

gis nutritivis, maxime si vinum vel cerevisia desit. Quod verum est etiam respectu eorum, qui alioqui toto anno ordinariè non solent pro victu habere nisi panem, fructus, vel olera. Pasqual. *decif.* 279. Requiritur autem ea saltem ciborum quantitas, ut omnia, quæ quis pro una refectione habet, adæquent tres circiter libras. II. In abstinentia à certo ciborum genere, nempe à carnibus. III. in observanda refectionis hora, quæ nisi consuetudo loci aliud ferat, est circa meridiem: hæc tertia conditio non ad substantiam jejunii, sed solam ad circumstantiam spectat.

522. Obligat hoc præceptum omnes, qui vigesimum primum ætatis annum expleverunt, quamcunque alioqui robusti sint: cum enim Ecclesia hoc adolescentibus indulserit, quia indigent infra illud tempus alimento multiplicato ad necessariam nutritionem & vires comparandas, voluit, ne scrupulis omnia implerentur, certum tempus, quo ea obligatio stringeret, determinare. Computatur autem dies jejunii ab una media, usque ad alteram mediam noctem. Sed modo dubium est, an hoc fiat vel ad primum statim ictum horologii, vel ad ultimum. Et Bressetus quidem *de Consc. l. 4. c. 11. n. 107.* apud Dianam *in summa v. Jejunium. n. 2.* putat, horam durare moraliter usque ad ultimum ictum horologii; sed ad primum terminari longe melius statuunt alii, adeo quidem, ut Lugo *de Eucharist. D. 1. s. 2. n. 37.* rectè existimet, horam terminari ad primum quadrantem, ubi ad primum horarum præmitti solent quadrantes: Qui eam ætatem implet in ipsa die jejunii, v. g. circa meridiem, tenetur juxta Sanch. *l. 2.*

de Matrim. D. 24. n. 23. & alios jejunare, si ante meridiem necdum bis comedit: at probabilius est, illa die eum absolute adhuc liberum esse à jejunio, licet summo mane, imo statim post mediam noctem eam ætatem complevisset, & ipse adhuc nihil comedisset; quia præceptum jejunii respicit totam diem, & non tantum unam illius partem. Tamb. *in Decal. l. 4. c. 5. §. 7. n. 2.* Sancius *in select. D. 54. n. 4.* Dian. *p. 1. tr. 9. R. 49.* Qui post adhibitam diligentem indagacionem adhuc dubitat, an vigesimum primum annum compleverit, non tenetur jejunare, quia est in possessione suæ libertatis. Pasqual. *decif.* 255. & alii communiter. Sed & Senescione ætatis à jejunio excusantur: & quidem si viri sint, sexagenarii, licet adhuc robusti sint & vegeti. Sanch. *l. 7. de Matrim. D. 32. n. 17.* Sancius *n. 8.* Tamb. *n. 1.* & alii: Estque hæc sententia magis conformis tempori & imbecillitati humanæ, & à scrupulis, quibus contraria exponit, remota. Ratio est: quia ab anno sexagesimo natura & vires decrescunt: ergo cum indigeant restauratione percibos, nemo sexagenarius potest sine notabili damno, vel ejus præsentis periculo jejunare. Sed feminas, utpote debiliores, cum sunt quinquagenariæ, à jejunio excusatas esse probabile judicat Sanch. *l. 6.* Sancius *n. 11.* licet ipsi probabilius esse debeant, eandem in hoc puncto feminarum conditionem esse, quæ est virorum.

523. Jam qui intra hos duos ætatis terminos constituti sunt, tenentur jejunare, nisi justam habeant causam, quæ excuset. Qualis est I. infirmitas, quæ tamen non debet esse gravissima: sufficit, si sit notabilis. Hoc titulo excusantur etiam

etiam convalescentes, debiles, prægnantes, lactantes. Qui cibos quadragesimales jam dudum est expertus sibi noxios esse, non tenetur iis amplius vesci, nec in reliquis Quadragesimis periculum facere: alioqui elus carniū in præsertionem nunquam erit licitus. Sancius *D. 51. n. 9. Dian. p. 3. tr. 5. R. 70. §. Notandum.* II. labor corporalis, si sit gravis, id est, talis, cum quo jejuniū ordinariè servari non possit, nisi difficulter. Hoc titulo excusantur agricolæ, fabri lignarii, ferrarii, scriuarii, murarii, cæmentarii, bajuli gravium onerum, sutores si laborent (nam si non suant, sed tantum scindant corium, & materiam præparent, non sunt ex hoc titulo excusati) universim mechanici artifices, quorum opificia sunt valde laboriosa. An autem his factores quoque sint adnumerandi, dubium est: aliqui & hos à lege jejunii eximunt propter bullam Eugenii IV. apud Navar. in *Man. c. 21. n. 16.* ubi indiscriminatim declaravit, artifices mechanicos non comprehendi hac lege. Et ideo etiam excusari possunt famuli & ancilla, non tantam cum graviore labores domesticos peragunt, ut sunt purgare stabula, portare ligna, verrere domum; sed etiam cum nent, vel fila ducunt, vestes confarciunt tota die, vel saltem majori illius parte: quia etiam isti mechanicis adnumerari debent. III. Labor quoque animi excusat à jejuniō, si gravis sit: per eum enim valde consumuntur spiritus. Cum ergo ab his spiritibus pendeant vires corporis, fieri sepe potest, ut plus fatigetur corpus per laborem animi, quam per laborem corporalem. Hoc titulo excusantur concionatores, qui tota Quadragesima quotidie vel saltem ter in hebdo-

made concionantur: imò universim nullus ea die, quâ concionatur, uti nec pridie tenetur jejunare. Non pridie, ne perdat vires ad concionandum necessarias; non ipsa die, propter laborem corporis & animi in concionando. Pasqual. *decis. 66. Sali.* Eodem titulo excusantur Præceptores, qui quatuor vel quinque horis quotidie docent. Imò & scriba, notarii, & secretarii, qui toto die scribere debent. Labor enim scribendi, præsertim diuturnus, est valde gravis: quo modo videtur etiam excusandus, qui in typographeo, etsi non verset prælum (qui apud omnes excusantur) tamen tota die vel majore illius parte colligit & disponit literas æneas ad typum: nam iste est quasi scriba. Ministri quoque & Lectores mensæ, etsi à jejuniō non omnino excusentur, possunt tamen ante mensam cibum sumere; & quidem non solum modicum, sed etiam quantum volunt, si quidem post peractum ministerium & lectionem sint & ipsi statim mensa accubituri; quia illa antecedens, & hæc subsequens comestio sunt moraliter una, ob officium ministrandi vel legendi interrupta ex justa causa. Less. *l. 4. c. 2. d. 2. n. 11.* Alii permittunt his lectoribus & ministris parum aliquid cibi ante mensam ad vitandam debilitatem & officium melius peragendum. Sed quod dixi, est universalius & liberius. IV. Iter pedestre, non quidem per tres duntaxat vel quatuor horas peragendum, (nisi labor subsequens sit gravis) sed vel per totam diem, vel majorem illius partem. Fill. *tr. 27. p. 2. n. 122.* De itinere equestri est paulo major difficultas. Sed & hoc, si sit longius ad aliquot dies, excusat Fill. *l. c. si verò sit breve.*

v. g. unius tantum diei, non excusat propter constitutionem Alexandri VII. quâ non paucas sententias justò laxiores damnat. Idem iudicium esto de itinerantibus in curru vel lectica: nam & hoc item si longius sit, solet inducere debilitatem, & defatigationem. V. dispensatio, quam dat Papa pro tota Ecclesia; Episcopi pro sua Diacesi; Prælati Regulares pro suis subditis. Fill. *n.* 126. Parochus item pro suis Parochianis, etiam cum facilis est accessus ad Episcopum. In casibus enim frequenter occurrere solitis conveniens fuit, hanc Parocho potestatem committere. Quando causa est evidenter justa, nulla est opus dispensatione; si non sit certa, consulantur viri docti, ut Professores casuum, Doctor Theologiæ, Confessarius & Medicus: si aliquis horum dicat, causam esse sufficientem, non requiritur dispensatio: si causa adhuc dubia sit, recurratur ad superiorem pro dispensatione. Fill. *n.* 128. *ex communi.* Etsi autem nec Medicus, nec Confessarius ob defectum jurisdictionis possit in lege jejunii dispensare, potest tamen declarare, causam, quæ prætenditur, sufficere.

524. Quoniam ergo constat de substantia & obligatione jejunii, graviter contra eam peccat, I. qui sumit duplicem refectionem, eamque juxta dicta *n.* 521. justam. Solâ secundâ comestione peccatur, non autem reliquis supra secundam, si quidem cibi sint legales, id est, à lege permixti. Less. *d.* 3. *n.* 15. Bonac. *de jejun.* q. 1. p. 3. *n.* 7. Laym. *l.* 4. *tr.* 8. *c.* 1. *n.* 13. *& alii.* Nam de comestione carnis est alia ratio, ut mox dicetur. Nominè autem refectionis non intelligitur

Collatiuncula Vespertina, quæ, ut apud Dian. *in summa V. jejunium.* *n.* 59. videre est, quarta vel quinta integræ cœnæ parte, hoc est duobus vel tribus quadrantibus libræ, taxari solet. Fagund. *in 4. præcept. Ecol. l.* 1. *c.* 1. *n.* 13. Tamb. *in Decal. l.* 4. *c.* 5. §. 3. *n.* 1. Diana *p.* 1. *tr.* 9. *R.* 1. ubi ait, hanc opinionem expansis brachiis amplectendam esse. Et possunt in hac quantitate collationem nocturnam facere omnes, sive amplâ, sive modicâ cœnâ utantur; sive robusti sint, sive valetudinarii, sive iis octo uncias fames extingatur, sive non: ita enim prudenter introductum est pro praxi, ne scilicet paulò religiosiores & timoratiore scrupulis exponantur. Neque verò hæc quantitas ad bilancem ponderanda est; non enim mathematicè pondus judicandum est, sed moraliter, paulò plùs, vel minùs. Unde non essent damnandi peccati mortalis, qui eam quantitatem parùm excederent, addendo unam vel alteram unciam: esset enim materia parva, & ad mortale non sufficiens. Pellizarius, Leander apud Dianam *p.* 9. *tr.* 6. *R.* 15. iisdem consentientem. Paulò majorem quantitatem pro collatione pridiana Nativitatis Domini admittunt Dian. *p.* 9. *tr.* 6. *R.* 17. Tamb. §. 4. *n.* 7. *& 8. & alii.* Imò & in Vigilia Paschatis & Pentecostes, ubi legitima consuetudine introducta est, eadem benignitas locum habet. Tamb. *n.* 7. Neque refert, cujus qualitatis cibi (modò esuriales sint, nec in quantitate fiat excessus) adhibeantur. Bonac. *n.* 3. *& alii.* Sed nec collatio pomeridiana verita est, quæ in aliquibus Communitatibus ratione haustus etiam à timoratis interdum sumi solet, consuetudine & superioribus ita per-

permittentibus ; admittit duas circiter uncias : habet enim ista se aliquo modo ad Collatiunculam nocturnam, sicut hæc ad refectionem meridiamam : ac proinde sicut ex hac pro collatione nocturna summi potest quarta circiter pars , quæ censetur esse octo circiter unciarum ; ita etiam ex collatione nocturna potest pro pomeridiana adhiberi quarta circiter pars , quæ censetur esse duarum circiter unciarum. Certè hanc quantitatem habet quoque Busemb. l. 3. tr. 6. cap. 3. dub. 1. n. 3. cum Dian. & aliis pro parva ; idque etiam dicitur infra n. 529. II. qui per intervalla & tantum comedit, ut æquivalet justæ refectioni , vel magnæ ejus parti ; illæ enim sæpius repetitæ comestiones coalescunt in unam , & constituunt materiam gravem , ad peccatum mortale sufficientem. Less. d. 2. n. 11. *Et reliqui communiter.* III. Qui vescitur carne in notabili quantitate sed hic talis non satisfacit dicendo :

525. *Fregi jejunium* : sed debet addere : *esu carniū in quantitate notabili bis.* Toties enim peccat mortaliter, quoties sumit notabilem carniū , aut aliorum , si quæ prohibita sunt , eduliorum quantitatem. Est enim præceptum abstinendi à carnibus negativum , & more aliorum similium præceptorum obligat quolibet momento , adeo ut quocunque aliquid contra ipsum admittatur, peccetur. Hoc autem intellige de jejunio, quod ex Ecclesiæ præcepto servandum est : si enim sit solum vel ex voto , vel ex pœnitentia Sacramentali servandum, solum in prima vice , quâ comeduntur carnes, peccatur. Nam in jejunio Ecclesiastico duo principaliter continentur

præcepta, eaque, ut jam memini, distincta ; unum negativum non comedendi carnes ; alterum positivum, sumendi semel justam refectionem , seu potius non bis per legalia : ut inde patet, quòd ii, qui annum ætatis vigesimum primum nondum expleverunt, teneantur ad abstinentiam à carnibus , non autem à duplici , vel etiam frequentiori refectione. At in jejunio solum debito ex voto aliter contingit : qui enim vovet jejunium , non vovet abstinentiam carniū per se , sed quatenus includitur essentialiter in jejunio : quare violato semel hoc jejunio per primum carniū esum, cessat obligatio de comestione intra eandem diem non iteranda. Tamb. in *Meth. Conf.* l. 2. c. 4. §. 2. n. 6. Dian. p. 1. tr. 9. R. 45. §. *Notandum.* Imò contingere potest, ut neque cum prima vice carnes comedit, peccet, si nimirum jam antè substantiam jejunii violarit iterando comestionem legalium : hæc enim semel violatâ præceptum servatu est impossibile. At qui jejunium ab Ecclesia præceptum carniū comestione frangit, meritò dicitur toties peccare, quoties comedit carnes, propter causam illatam.

526. Ceterum jam diu dubitant DD. quæ hic in comestione carnis materia sit magna ad peccatum mortale sufficiens ; & hætenus non resolverunt , contenti, eos , qui hoc indagant, mittere ad virum prudentem & ejus arbitrium exquirere. Ego, ut in aliis similibus, malo resolutum judicium vel accipere , vel dare. Et Merolla quidem T. 1. D. 2. c. 4. d. 7. n. 11. & Leone qq. *moral. de chocolata* p. 3. n. 3. apud Dianam p. 5. tr. 5. R. 32. putant , eam quantitatem parvam esse,

quæ

P.
Ami
Poes

quæ coco ad gustandum, & libatoribus Principum ad assecurandum sufficit, ut adeo illa, quæ hac major est, censenda sit magna, & ad constituendum mortale peccatum sufficiens. Verùm si hi loquantur de uno duntaxat cibo gustando vel libando, utique nimis sunt rigidi: quis enim credat, id, quod tantillo carnis majus est, esse tam grave, ut gehennam mereatur, qui id sumit; vel si loquantur de singulis cibis, sanè non adeo modicum tandem erit, quod fuit gustatum vel libatum, maximè si multi cibi gustandi sint vel libandi. Quæro ergo ex Merolla & Leone, an tota illa materia, quæ ex pluribus illis modicis coaluit, sit magna & sufficiens ad peccatum mortale, vel non? Illud non dicent hi auctores; vel si dicant, dum è peccati mortalis barathro volunt eripere bonos coquos & Principum pincernas, eosdem in illud præcipitant. Ergo dicant, necesse est, adhuc parùm esse, & consequenter non materiam peccati mortalis, quod ex illis modicis est compositum. At tunc satis erunt liberales, & viam sternent ad mentem nostram lubentiùs aperiendam.

527. Mihi, qui hæc scribo, placuit olim dicere, mediam circiter libram esse magnam materiam; parvam, quidquid infra illam est. Et hoc ideo, quòd de mente legislatoris tam benignè, quam potest, præsumendum sit; neque adeo existimandum, illum ita voluisse constringere conscientias, ut peccati mortalis se obstringerent illi, qui non tantum carnis comederent, quantum in justo prahdio sufficeret iis, qui carnibus moderatè vesci solent; hoc autem esse mediam circiter libram, videtur ostendere

communis praxis fidelium, præsertim regularium, qui pro consueto prahdio majorem quantitatem non adhibent, nec facile multò minorem: quod autem hac quantitate minus est, tam parvum esse judicavi, ut ad mortale non sufficeret. Et ad hoc confirmandum usus sum exemplo voti de abstinendo à vino; de quo supra n. 350. Sed hæc opinio, re aliter consideratà, modò non placet; cum videatur esse æquo laxior. Votum abstinendi à vino non videtur hic accomodatè adduci; quia Ecclesia in jejunio principaliter tanquam finem spectavit macerationem corporis, adeoque abstinendam ab iis, quæ ad corpus bene nutriendum faciunt: cui quidem fini non obstat usus vini, utpote per se non nutritivi, sicut obest esus carnis per se & ex natura sua satis nutritivæ. Unde non est mirum, quòd in assignanda quantitate carnis non eodem modo discurremus, quo in quantitate vini respectu voti.

528. Ut ergo frantum nec nimium laxemus, nec nimium adstrigamus, media quasi via incedendum erit inter nimis rigidos & paulò laxiores; & ne scrupulis locum demus, si cujusque prudenti judicio juxta proprias corporis vires quantitas illa definienda committatur, determinandum, quæ demum materia sit magna, quæ parva: in quo tamen ipso semper oportet respicere ad dictam Ecclesiæ, imò etiam ipsius Christi bonitatem & benignitatem, cui utique longè consonantius est, si dicamus, Ecclesiæ nolle æternæ pœnæ reum constituere illum, qui die verito tam parùm carnis comedit, ut mediâ librâ multò minus sit: nec Christum dedisse Ecclesiæ tantam potestatem, ut tam par-

vam materiam sub gravis culpæ reatu prohibere queat. Itaque existimo, eam quantitatem, quæ dimidiam partem quadrantis libræ, seu 4. Loth ferè exæquat, sufficere ad peccatum mortale; eam verò, quæ hac notabiliter minor est, peccati venialis limites per se, & secluso scandalo non excedere: sic enim & gravitati legis esum carniū certis diebus prohibentis, & Ecclesiæ benignitati videtur esse satis consultum; nec ostium apertum ad periculosam, imò & damnosam conscientiarum laxitatem introducendam. Equidem, ut verum fatear, pro hoc dicto nullum possum producere Auctorem, sed frangenda demum glacies in his præsertim materiis, quæ admittunt peccatum veniale ex parvitate materiæ: & apertè dicendum, quod occultè in sacro Pœnitentiæ Tribunali decernendum est. Si quis enim se præcisè accuset, quòd comedendo carnes jejunium violaverit, Confessarius nondum scit, (quod tamen velut Judex ex officio saltem regulariter scire debet) an pœnitens peccaverit mortaliter, vel venialiter: debet ergo in hoc secreto foro iudicium sibi formare, quæ materia magna sit, quæ parva. Quod igitur hi privatim sentiunt, quid est, quod in publicum proferre recusant? cum enim in aliis similibus materiis v.g. furtis, neglectu in horis canonicis &c. eam materiam determinat: cur hic sunt tam seu scrupulosi, seu timidi?

529. Jam verò jejunium leviter censetur violare. I. qui horam refectionis ordinariam sine justa causa, etiam notabiliter prævenit. Bonac. *de jejunio*. p. 4. n. 3. Less. l. 4. c. 2. d. 2. n. 13. & alii.
R. P. Stoz Trib. Pœnit.

Quod si autem subsit aliqua justa causa anticipandi, nullum omnino est peccatum. Bonac. Less. *ll. cc.* II. Qui extra consuetudinem tempora aliquid in modica quantitate, sumit, v.g. parum carnis, aut ex aliis cibis quartam partem vespertinæ collationis, unam & duas uncias. Hæc autem omnia intelligenda sunt de eo, qui tenetur jejunare: aliàs nihil eorum, præter esum carniū, aut aliorum ciborum specialiter vitiorum, ad peccatum imputabitur.

530. *Opus pœnitentiæ indiscretè feceris*: v. g. contra consilium Confessarii indiscretè se flagellando, cilicium satis asperum dies noctesque gestando &c. Hoc est peccatum veniale: nisi excessus tantus sit, ut notabile corpori nocumentum inde adferatur.

531. *Legi librum hæreticum semel*. Cum Ecclesia id vel maxime spectet, ut Catholica fides in suis subditis integra & inviolata conservetur, meritò id omne, quod huic integritati nocere potest, procul abesse jubet. Et cum inter hæc lectio librorum hæreticorum non occupet ultimum locum, idcirco eam, si libri de Religione tractent, aut hæresin contineant, in Bulla, quam *Cœna Domini* vocant, sub pœna excommunicationis lata sententiæ, & Summo Pontifici reservatæ prohibet, & quidem omnibus fidelibus infra Pontificem, cujuscunque demum statûs sint aut conditionis, adeo ut ab hac obligatione nec ipsi hæretici excipiantur, cum sint subditi Ecclesiæ. Suar. *de fide*. D. 6. s. 2. n. 26. Palau. *tr. 4. de fide*. D. 2. p. 10. §. 3. n. 1.

532. Duo autem in præsentia spectavit Ecclesia, ita ut utrumque seorsim, velut

Pp

velut

velut finem adæquatum, intenderit: unum est, ut paulò antè dictum, perversionis periculum, quod incurrere possunt, qui ejusmodi libros hæreticos legunt: alterum est, detestatio hæretici Auctoris, cujus memoriam in odium hæresis ne in libris vult extare. Et licèt prior finis quandoque in particulari verè cesset, & idcirco præcisè ex hoc capite lex non videatur ligare (nam, quæ est communis & recepta doctrina, legis cessat obligatio etiam in particulari, si finis quoque adæquatus cesset) nihilominus alter finis semper manet, atque adeo etiam lex adhuc obligat. Unde etsi aliquis videatur sibi in fide tam firmus esse, ut nullum ipse perversionis periculum timeat, adhuc tenetur ab ea lectione abstinere. Dian. p. 6. tr. 6. R. 49.

533. Libri autem, qui hac constitutione continentur, sunt omnes & quicunque ab hæreticis, etiam de Religione non tractantes, historici, poëtici, juridici, philosophi, si vel unam tantùm contineant hæresin. Suarez. T. 5. D. 21. n. 10. Sanch. l. 2. Mor. c. 10. n. 34. Laym. l. 2. tr. 1. c. 14. n. 4. Bonac. de Conf. D. 2. q. 5. p. 4. n. 20. & alii. Nam in primis qualiscunque sit liber ab Auctore hæretico conscriptus, semper in illo reperitur alter prohibitionis finis, qui est odium & detestatio Auctoris; & videtur esse conformius regulæ secundæ Indicis: deinde in Bulla disertè distinguitur: si aut liber hæresin contineat, aut de Religione tractet, (intellige ex professo) et si totius libri argumentum non sit de Religione. Sanch. l. 6. v. g. de materia Theologiæ seu scholasticæ, seu moralis, ut de mysterio SS. Trinitatis, de prædestinatione, de

Sacramentis, de moribus &c. in alternativis autem sufficit alterutrum verificari.

534. Verùm Laym. n. 4. testatur, constitutionem illam bullarem in tanto rigore in nostris septentrionalibus partibus non esse receptam. Non enim libri medici, juridici &c. ab hæreticis facillè ita eduntur, ut nullam penitus hæresin contineant, tamen passim in Catholicorum bibliothecis publicè asservantur, passim in manibus eorundem versantur, teruntur, & leguntur. Unde multò minùs censendum est, eosdem libros, si nulla penitus hæresis iis inspersa sit, in iisdem prohibitos esse. Hinc tamen idem Laym. excipit, & meritò, historicos, quorum præcipuum studium est, Catholicam Religionem, seu Romanam Ecclesiam, statum Monachorum, & Clericorum convellere, & traducere, ut Sleidanus, Aventinus, Münsterus & similes fecerunt.

535. Ceterùm, qui prædictos libros scienter legunt, peccant mortaliter, si materia sit notabilis, ut desumitur ex pena, quâ ii lectores afficiuntur: est enim gravissima, & supponit peccatum mortale. Possunt tamen excusari, si materia sit parva: si enim in aliis rebus parvas materia à mortali excusat, cur non etiam in hac? sed quæ sit materia parva, Auctores, ut in similibus solent, sunt valde diversi. Toletus l. 1. c. 19. §. sextum genus. vult unam vel alteram lineam sufficere, eò quòd perfecta hæresis etiam in uno versu contineri possit. Verùm hoc est nimis rigidum: nam lex, præsertim penalis, id spectat, quod plerumque non quod rarò usu venit: plerumque autem extam modica lectione nullum oriri potest.

test periculum. Croufers in *Reg. S. Francisci. c. 7. lect. 5.* apud Dian. in *Summa V. hereticorum libri. n. 39.* tantam libri partem, quæ per se sumpta verè possit nomine libri venire, sufficere ad mortale, & quod infra est, ad veniale. Sed hæc sententia uti que nimis laxa est, & minimè toleranda. Manuel, Vivaldus, & Sa apud Sanch. n. 31. putant, paginam integram etiam majoris voluminis, sive in folio impressi, esse materiam sufficientem ad peccatum mortale, non autem quod est infra: quod ipsum etiam Sanch. probat. Sed Laym. id non concedit, licèt fateatur, confessario posse ad hoc servire, ut non statim damnet peccati mortalis, & excommunicationis eum, qui bono fine, vel etiam ex curiositate unam paginam legit. Sed si vim hujus dicti bene perpendo, Laym. verè est in sententia Sanchezii, quam tenet etiam Palaus. *T. 1. tr. 4. D. 2. p. 10. §. 2. n. 6.* relatus à Tamb. in *Decal. l. 2. c. 1. §. 7. n. 4.* ubi sententiam hanc idem vocat probabilem.

536. Nomine verò libri non venit quodlibet schediasma, aut epistola; imò nec concio, aut alia papyrus hæretici soluta, & nondum in tractatûs formam redacta: quia hæc communi, & usitato loquendi modo non vocantur libri. Sanch. n. 29. Sed ego judico de concionibus aliter esse sentiendum: quia communiter per modum tractatûs apologetici ad confutandam Catholicam, & stabiliendam hæreticam Religionem eduntur. Similiter & solum proæmium, quo materia libri & mens auctoris explicantur, vel epistola ad Lectorem, vel index summam in libro contentorum complexus cadit sub hanc prohibitionem, neque adeo

possunt innoxie legi. Sanch. n. 30. Laym. n. 3, & alii. Nec refert, an libri sint jam impressi, vel manu scripti tantùm, si enim licitum esset, librum nondum typis impressum legere, facilè elideretur gravissima & sanctissima lex de libris hæreticorum non legendis. Sanch. n. 28.

537. *Jussi alterum mihi prælegere librum hæreticum bis.* Et si non delint, qui existiment, eum, qui mandat lectionem libri hæretici, incurrere censuram. Suar. *de fide. D. 20. f. 2. n. 19.* Laym. n. 6. & alii, quos refert, & sequitur Diana *p. 1. tr. 11. R. 33.* quia si rem moraliter æstimemus, talis mandans censetur verè legere librum, quanvis per alterius ministerium; valet nimirum hîc tritum illud: quod quis per alium facit, per se censetur facere. Nihilominus Palaus n. 4. Sanch. n. 48. Fill. *tr. 16. c. 2. n. 45.* & *tr. 22. c. 7. n. 207.* Coninch. *de fide D. 18. d. 11. n. 178.* Tamb. n. 32. & alii plures meliùs negant, quia verba legis pœnalis non sunt ultra propriam & strictam significationem extendenda: audire autem non est legere. Nec refert, quòd alter mandaverit, ut legeretur: quia cùm lex prohibet actionem aliquam, & non addit extensionem ad facientem per alium, restringenda est ad facientem per seipsum; & ad consulentes, mandantes & similes, nisi exprimantur, non est extendenda, juxta illud, odia sunt restringenda; & in odiosis benignior interpretatio faciendâ: alioqui si quælibet prohibitio etiam ad mandantes spectaret, frustra aliquando exprimeretur, aliquando non: in proposito autem lex, quâ lectio Librorum hæreticorum prohibetur, mandantium, aut consulentium non meminit. Unde

patet, adductam regulam in odiosis non semper valere. Etsi autem talis mandans non peccet legendo; nec incurrat pœnas legentium libros hæreticos; peccat tamen graviter peccato scandali, inducendo alterum ad eam lectionem, modo inductus iste sit gnarus idiomatis, in quo liber scriptus est: hic enim verè communicat per eam lectionem cum hæreticis: si autem idiomatis illius sit ignarus, statim dicetur, quid sit sentiendum.

538. *Ex mandato Domini mei prælegi ipsi librum hæreticum bis.* Mandatarius hic vel intelligit idioma libri, vel non, sed ipsius planè est ignarus. Si I. extra controversiam est, eum incurrare censuram, si quidem secluso metu gravi, & ignorantia saltem invincibili eum librum legerit. Si II. Bonac. *de censuris D.2. q.5. p.4. n.14.* *Et alii* existimant, talem adhuc incurrare censuram, quia Ecclesia in sua illa prohibitione non finem, sed factum spectavit; vel si etiam finem spectavit, is adhuc locum habet: nam Ecclesia absolutè prohibuit eam lectionem, idque in odium & detestationem hæresis; nec distinxit, esse ne lectio formalis, an verò solùm materialis. At verò famulum linguæ, quâ liber, quem legit jussu Domini, scriptus est, prorsus rudem, non incurrare censuram, docent. Suar. *n.18.* Palau *n.2.* Fill. *tr.22. n.207.* Tamb. *n.31.* *Et alii.* Quia cum Ecclesia prohibuit lectionem librorum hæreticorum, prohibuit veram & formalem lectionem, quæ posset esse communicativa cum hæreticis in doctrina, qualis non potest esse lectio merè materialis: hic enim est finis istius prohibitionis, quem Ecclesia præcipuè spectavit, non merum

factum. Odium verò & detestatio hæresis extendit se ad communicationem cum hæreticis, qualis in præsentia nulla est. Nec refert, quòd Ecclesia non distinxerit inter lectionem materialem & formalem: nam terminus æquivocus accipiendus semper est in propria significatione, nisi forte verba adjuncta aliud suadeant. Unde cum nihil sit, quod vocem *Lectio*, quæ est æquivoca, etiam ad alienam & impropriam significationem determinet, existimandum est, eam ab Ecclesia sumptam esse in sua propria significatione, quæ veram & formalem lectionem significat, & in ea primò fuisse prohibitam; & hoc ideo, quod hæc sola, non autem lectio materialis, sit communicativa cum hæretico, & in hæresu inductiva: cum autem ratio legis statim à sui principio casum aliquem non comprehendit, nec lex aut ejus pœna eum comprehendet. Sanch. *l.2. de Matrim. D.37. n.3.*

539. *Librum hæreticum per aliquot dies retinui semel.* Prohibita est eadem constitutione etiam retentio librorum hæreticorum: patet ex textu Bullæ, cujus finis est, ut dicti libri non conserventur, sed destruantur. Violant hanc legem, qui libros hæreticorum sive suo, sive alieno nomine, sive in suis, sive in alienis ædibus retinent; etsi nec legant, nec legendi causâ retineant, sed solùm curiositatis, ornandæ bibliothecæ, aut permutandi hæreticorum errores. Palau *D.2. p.10. §.2. n.7.* *Et 9. Et alii.* Nec excusantur à transgressione hujus legis, qui libros hæreticorum etiam ignoto idioma descriptos retinent. Et habent hæc, quòd
attent.

attendant bibliopola, bibliopegi, aromararii, & similes, qui retinent eos libros ad vendendum, vel ad compingendum, vel ad aromata, caseum &c. eorum folijs involvenda. Sanch. l. 2. Mor. c. 10. n. 53. Laym. c. 14. n. 7. & alii. solus enim finis pro opportunitate illos libros tradendi excusare potest retinentes. Laym. l. c. Sanch. n. 55. Exentat quoque ab hac censura brevitatis seu parvitas temporis: breve autem tempus censetur esse biduum. Palau. §. 2. n. 11. Dian. p. 1. rr. 10. R. 30. Quodsi commoditas tradendi deesset, & illa absque fraude & negligentia diu expectaretur, non esset locus huic censuræ, quia non dicitur verè retinere contra præceptum Ecclesiæ, qui opportunum tempus tradendi expectat.

540. *Periculo peccandi me exposui bis.* Periculum peccandi nihil aliud est, quam occasio peccandi: de cujus divisione, & necessitate eam devitandi jam supra dictum p. 2. à n. 81. Hic solum addendum est, quod, cum exponere se periculo proximo peccandi sit peccatum, & quidem, ut Sanch. l. 1. Mor. c. 8. n. 4. cum Suar. quem refert, T. 5. in 3. p. D. 18. f. 3. n. 16. tradit, ejusdem malitiæ & gravitatis cum ipso peccato, cujus periculo se quis objicit, in Confessione ipsa peccati, cujus periculo se quis exposuit, species cum omnibus suis circumstantijs necessariò explicanda sit, si quidem peccatum illud mortale fuerit. Et quidem si inter periculum & peccatum ipsum non intercessit mora notabilis: (quæ nempe necessaria est ad unum peccatum numero distinguendum ab alio) ea duo, nimirum exponere se periculo peccandi,

& peccare, unum moraliter peccatum constituunt. Lugo de pœnit. D. 16. f. 12. n. 511. Tamb. in Method. Conf. l. 2. c. 7. d. 4. n. 28. Diana in sum. V. circumstantia n. 52. Dicast. rr. 8. D. 9. d. 8. n. 716. proinde non est necesse dicere, v. g. *exposui me periculo peccandi, ingrediendo v. g. domum puella, & dein peccavi cum illa, tangendo v. g. turpiter, osculando &c.* sed satis est dicere. *Tetigi turpiter puellam, osculatus sum &c.* adjecto tamen numero.

541. Quodsi inter ea duo intercedat mora notabilis, duo sunt peccata ejusdem quidem speciei, distinctè tamen confitenda, Lugo. Tamb. Dian. Dicast. ll. cc. Quare in tali casu sic se pœnitens accuset, necesse est: *Exposui me semel periculo ebrietatis, fornicationis, tactuum impudicorum cum puero: vel cum puella: & me inebriavi semel: fornicatus sum bis: tactus impudicos cum puero &c. exercevi, &c.*

NOTA.

Si id, ex quo periculum peccandi imminet, peccatum sit, v. g. lectio obscæni libri, turpiloquium &c. etiam ipsum exprimendum erit in hunc fere modum. *Lectio libri turpis periculum turpium, & morosarum delectationum &c. adii: & rebus ipsis turpibus morosè sum delectatus.* Explicanda hinc quoque sunt peccata, quæ visu, auditu, tactu, lectione librorum obscænorum, aut aliter contra castitatem opere externo commissa essent: & expressè dicendum, quâ intentione v. g. aspexeris turpia? an cum desiderio peccandi? an verò ex simplici complacentiâ circa objectum seu rem visam?

lam? item cum qua persona? soluta? an ligata matrimonio, voto castitatis? &c. tandem etiam quoties? ter scilicet, an quinquies? &c. si dubium aliquod occurrat, vel fati quis non intelligat, an malum sit, vel non; candidè & confidenter interrogandus est Confessarius, & ex eo discenda veritas, intra, vel, quod subinde magis expedit, etiam extra confessionem. Vide *sup. n. 163.*

542. Ceterùm audire, legere, scribere, aspicere &c. turpia, est quid de se indifferens, id est, nec malum nec bonum, ac proinde tota istorum honestas vel malitia pendet ex circumstantiis, & sine audientis, legentis &c. Unde qui talia facit ob finem bonum, v.g. causâ studii, necessitatis, aut magnæ utilitatis (qualis cernitur in audientibus confessiones) non peccat: qui verò ob levitatem vel curiositatem, vel valde obiter, & quasi per transennam eadem facit, non est continuò damnandus peccati mortalis, secluso quidem scandalo, & periculo delectationis venereæ; sicut nec qui ob ruborem turpia loquentibus nec contradicere, nec è loco recedere audent: etsi ad talia audita subrideat, vel aliud quid simile faciat. Idem est de eo, qui talia audit, legit, vel scribit & delectatur non tam ipsa re, v.g. audita, visa, quàm artificio in ea recepto. Vide *cit. n. 163. & seq. Item n. 241. & 515.*

543. Monuerim tamen, eos, quos simile artificio in aliis rebus, præsertim piis, non delectat, meritò sibi posse, ac debere esse suspectos, se non tam ex artificio, quàm ex re visa, audita &c. delectationem cepisse, ac proinde peccasse mortaliter. Id quod multò magis verum

est respectu eorum, quos constat talia solere agere animo verè libidinoso, id est, ad ipsa turpia affecto. Imò absolutè, quia talia plerumque solent adjunctum habere proximum periculum delectationis venereæ, non facilè excusari possunt à peccato mortali, nisi ex gravi causa, vel necessitate fiant. At verò tactus, qui propius ad libidinem ordinatur, longè difficilius à peccato mortali excusari potest, maxime si fiat in alieno corpore, & partibus, quas natura ipsa tectas esse cupit.

544. Consummata verò luxuria species sunt I. Fornicatio, quæ est naturalis concubitus personæ solutæ cum soluta (hoc est, libera à voto, aut matrimonio) ex consensu mutuo. Una ab altera non differt specie, nisi alia circumstantia specifica accedat; qualis est impotentia frigiditatis juxta dicta *p. 1. n. 53.* Non tamen amissio virginitatis juxta *p. 1. n. 50.* Est mortale peccatum: nunquam potest esse licita; nec de ea inter Christianos dari ignorantia invincibilis. *Dian. in sum. V. Fornicatio. n. 4.* II. Stuprum, quæ est violenta Virginis oppressio; differt specie morali à simplici fornicatione propter circumstantiam violentiæ juxta *p. 1. n. 71.* & *Tamb. in Meth. conf. l. 2. c. 7. §. 8. n. 56. & alios.*

545. III. Raptus, qui est peccatum luxuriæ, quo persona aliqua cum violentia abducitur ad turpem actum cum ea exercendum. *Tamb. §. 9. n. 6.* Differt à stupro in duobus: in primis quòd stuprum fit cum virgine violenter oppressa; raptus verò de quacunque muliere sive nupta, sive innupta; imò etiam (quod turpissimum est) masculo. *Tamb. n. 60.* Deinde quòd raptus præter violentiam dicat etiam

etiam abductionem, & quidem causâ libidinis cum persona abducta exercendâ. Fill. *tr.* 30. *n.* 108. Tamb. *n.* 61. Unde si quis abducat puellam animo duntaxat matrimonium cum ea contrahendi, non est raptus, prout hîc sumitur; nec si animo redigendi in servitutum abducatur: hoc enim Plagium est, seu furtum hominis, non autem raptus. Less. *l.* 4. *c.* 3. *n.* 66. Sanch. *l.* 7. *de Matrim.* *D.* 12. *à n.* 30. *n.* 110. Non autem requiritur ad raptum, ut concubitus re ipsa sequatur; satis est, eo sine abductam esse fâminam. Less. *l.* 6. Fill. *n.* 108. *& alii.* Differt specie à simplici fornicatione propter violentiam, quam habet adjunctam, quæ proinde specialiter est confitenda. Sanch. *n.* 34. Tamb. *l.* 6. quin & à stupro: hoc enim dicit actuale concubitus cum virgine invita; raptus autem solum animum exercendi libidinem, etsi fâmina rapta non sit amplius virgo, nec concubitus sequatur. Potest adjunctas habere alias malitias v.g. adulterii, fornicationis, sacrilegii &c.

546. IV. Adulterium, quod est inter personas, vel utramque, vel alterutram conjugatam, est peccatum mortale, de quo nemo dubitat, additque supra fornicationis malitiam gravissimam injuriam contra justitiam, etiam cum, ut Fill. *n.* 86. notat, matrimonium tantum est ratum. Si conjugatus peccet cum conjugata, utraque circumstantia est explicanda; duplicem enim malitiam injustitiæ committit: unam, qui in sua persona peccat, & fidem conjugalem propriam, quam nempe suæ conjugi debet, violat: alteram verò, quia cooperatur cum alia persona, ut & illa in semet peccet, & fidem sui conjugii fran-

gat. Fill. *n.* 88. Nec refert, quòd, quando conjugatus cum conjugata peccat, injuriæ illæ non differant; differunt enim saltem numero: est autem in confessione etiam numerus peccatorum, non sola species explicanda.

547. V. Incestus, qui est peccatum luxuriæ inter personas conjunctas, vel carnaliter per consanguinitatem & affinitatem; vel legaliter per adoptionem; vel spiritualiter per administrationem vel receptionem Sacramentorum Baptismi & Confirmationis, non tamen Pœnitentiæ, qua ratione hi incestus inter se differant, satis dictum est, *p.* 1. *n.* 51. & quomodo sint exprimendi in confessione. *ibid.* *à n.* 85.

548. VI. Sacrilegium, prout hîc sumitur, est violatio rei sacræ per actum venerum; specialiter repugnat Religioni; unde & specialiter est explicandum in confessione. Res autem, quæ sic violantur, sunt locus sacræ, & persona voto castitatis seu simplici seu solenni (non enim differunt specie hæc vota. Fill. *c.* 7. *n.* 124.) obstricta: qua de re *p.* 1. *n.* 50. dictum est: quod si utraque persona sit voto castitatis obstricta, utraque circumstantia est exprimenda. Fill. *n.* 128. (ut supra de adulterio dixi sicut & alia quæcunque stupri videlicet, adulterii &c. quæ etiam quandoque in sacrilegio reperitur. Fill. *n.* 136.)

549. VII. Peccatum contranaturam, quod est actus, quo semen humanum sine speculaturæ generationis prodigitur. Est peccatum in genere luxuriæ gravissimum. Fill. *c.* 8. *n.* 138. habetque sub se tres species, easque non quidem physicè, sed moraliter recta hominum æstimatione distinctas. Fill. *n.* 142. Earum prima est

Molli-

P
Mollities, quæ est voluntaria pollutio, seu effusio seminis extra copulam carnalem causâ libidinis venereæ explendæ. Ea semper est peccatum mortale, nullo unquam casu, etiam causâ valetudinis, aut ipsius etiam vitæ conservandæ licita. Quæ est sententia ab omnibus recepta, & indubitatæ veritatis. Una ab altera non differt specie, per se loquendo; Fill. n. 155. per accidens & ratione personarum, quarum congressum aliquis, dum se polluit, cogitat aut desiderat, induit rationem subinde fornicationis, subinde adulterii, subinde etiam sacrilegii, v.g. propter votum personæ se polluentis, quæ proinde malitia præter ipsam pollutionem specialiter est exprimenda. Tamb. §. 10. Fill. n. 154. Sed & si quis in semet excitet pollutionem operâ alicujus rei animatæ, v.g. viri vel feminae, utique hæc personæ circumstantia specialiter est explicanda, non tantum, quia est copula inchoata, & non mera pollutio, sed etiam quia alterius personæ peccato cooperatur: multò magis, si, quod subinde contingit, adjunctus sit affectus erga ipsam personam, eamque vel sexûs debiti, (quo quidem casu habet simul malitiam fornicationis, adulterii &c. juxta conditionem personæ) vel sexûs indebiti; vel erga partes præposteræ sexûs debiti: ut sic enim conjuncta est malitia Sodomie. Quibus verò partibus corporis alieni utaris ad excitandam in te pollutionem, non est necesse speciatim exprimere; non enim inde variatur species; si quidem absit affectus erga personam ipsam, aut partes præposteræ, neque altera persona tuæ pollutioni cooperetur, Tamb. n. 64. Fill. n. 155.

550. Altera species peccati contra na-

turam est Sodomia, quæ si sit concubitus cum persona ejusdem sexûs, est perfecta: imperfecta verò, si seruetur quidem sexus debitus, sed non vas debitum. Tamb. n. 67. Una differt specie ab altera: perfecta enim procedit ex affectu erga sexum indebitum: imperfecta verò ex affectu erga sexum quidem debitum, non tamen ad partem debitam, sed præposteram; unde etiam in confessione utraque speciatim est exprimenda. Tamb. n. 74. At verò intra terminos perfectæ Sodomie (idem est, si sit imperfecta) omnes conveniunt specie, nisi conditio personæ, à qua, vel cum qua exercetur, aut affectus erga personam, ex quo exercetur, aliud ferat. Qui fatetur suum concubitus cum femina, præsumitur, id fecisse modo naturali: ita enim ordinariè fieri solet; ea autem, quæ ordinariè non solent fieri, non sunt præsumenda, nisi aliud expressè constet.

551. Tertia species luxuriæ contranaturam est Bestialitas, quæ est concubitus hominis cum re animata, quæ sit divetæ ab homine speciei. Fill. n. 161. Tamb. n. 78. Huc reducitur concubitus cum dæmone: nondum enim est ejusdem cum homine speciei, etsi formam hominis assumat. Fill. *ibid.* In hoc crimine non est necessarium, ut genus animalis, cum quo exercitur, exprimat: perinde est, sive fuerit equus, sive gallina, sive bos, sive vacca &c. semper enim eadem est specie moralis deformitas. Fill. *l.c.* Tamb. n. 78. At si sit concubitus cum dæmone, debet id explicari: quia additur circumstantia contra Religionem propter commercium cum dæmone. Fill. n. 162. Tamb. *l.c.* specialiter exprimendum erit, fue-

fueritne dæmon in forma viri vel fæminæ, talis conjugati, sanguine juncti, voto obstricti &c. Fill. *ibidem*. quia supra bestialitatem additur affectus erga talem personam.

552. Porro omnes prædictæ species sunt ex genere suo peccata mortalia, & quidem ita, ut nulla probabilitate dici aut judicari queat, eas quandoque ob parvitatem materiæ transire posse in peccatum veniale. Et quoniam etiam singulæ ab invicem verè differunt specie, non est satis dicere, se externo opere contra castitatem peccasse; sed necesse est, ipsam operis externi speciem declarare; aliàs non explicares propriam malitiam, v.g. fornicationis, quæ est specie diversa à quacunquæ alia malitia contra castitatem.

553. Ad hæc, cetera, quæ præcipuè tactu & osculis contra castitatem committuntur, revocantur tanquam dispositiones & præambula; & idcirco seorsim non sunt explicanda: Bonac. *de pœnit.* D. 5. q. 5. s. 2. p. 2. §. 3. diff. 2. n. 12. Reginald. l. 14. n. 55. Fill. *tr.* 21. n. 334. nisi (quod frequens est) tunc, cum reipsum cum actu, ad quem ex intentione fuerunt ordinata, non conjunguntur: vel conjunguntur quidem, exercita tamen sunt sine relatione seu intentione ipsius actûs consummati. Bonac. *ibid.* Coninch. *de Sacram.* D. 7. d. 7. n. 58. Suar. D. 22. s. 5. n. 24. Dian. *in sum.* V. *Circumstantia.* n. 59. Navar. c. 6. n. 7. & alii. Idem est de tactibus, osculis &c. quæ consummatum luxuriæ actum consequuntur, si fiant non ad novam copulam, sed prioris complementum: nam neque hæc distinctum, & in confessione specialiter explicandum peccatum constituunt; nisi notabilis inter

R. P. Stoz. Trib. Pœnit.

ipsa & principalem actum intercedat mora. Navar. c. 6. n. 7. Henriq. l. 5. c. 5. n. 5. & in *Gloss. lit. V.* & c. 8. n. 3. Sancius D. 6. n. 2. Dian. n. 58. Tamb. *in Meth. conf.* l. 2. c. 1. §. 10. n. 72.

Nota, ex supra posito peccatorum Catalogo ad Confessarium non esse deferenda, nisi illa, quæ minori typo, quem *Cursivum* appellant, descripta sunt: hæc enim sola sunt materia confessionis; reliqua verò, quæ caractere, quo ordinariè usi sumus, expressa sunt, declarant peccatorum designatorum naturam & gravitatem, & sunt in confessione prorsus omitenda.

QUÆSTIO IV.

De Multiplicatione Peccatorum.

AD planiorem facilioremque supra positi Syllabi, quo peccata eorumque naturam complexi sumus, usum, non incongruum erit, aliquid addere de peccatorum multiplicatione seu distinctione, quæ generatim duplex, specifica & numerica.

ARTICULUS I.

De specifica peccatorum distinctione.

554. Ut specifica peccatorum distinctio rectè assignetur, breviter advertendum est ex materia de Actibus humanis; eorum alios præcisè malos esse, quia lege aliqua positiva, eaque vel divina, vel humana sunt prohibiti; alios verè independenter ab ea prohibitione malos esse; quales sunt, qui jure naturali sunt illiciti, ut perjurium, pollutio, mendacium &c.

Q9

Hoc